

**« Le Rêve tchèque ? La littérature tchèque d'après 1989 vue du 21e siècle.
Perspectives, enjeux et réceptions »
Sorbonne Université / ULB, Bruxelles**

Organisateurs

UMR Eur'ORBEM - Cultures et sociétés d'Europe orientale, balkanique et médiane (Faculté des lettres de Sorbonne Université & CNRS) – Xavier Galmiche
Centre d'études tchèques, PHILIXTE, ULB (LTC - Faculté de Lettres, Traduction et Communication) – Petra James

Date - (jeudi 1 décembre), vendredi 2 décembre 2022- lundi 5 décembre 2022

Lieu - Paris, Centre tchèque (jeudi, 1 décembre), table ronde d'ouverture ; Paris, Sorbonne-Université (1 journée) vendredi 2 décembre

Bruxelles, ULB (1 journée) lundi, 5 décembre

Soirée de clôture (La Maison de Prague à Bruxelles, en présence de l'Ambassadeur de la République Tchèque en Belgique Pavel Klucký)

Le colloque sera précédé d'une série de lectures, à Paris et à Bruxelles (à partir de septembre 2022)

Appel à communication (CfP)

La sortie du communisme en Bohême après 1989 fut saluée par les écrivains tchèques en tant qu'aboutissement d'un long processus d'autodétermination et de libération d'un carcan idéologique. D'après l'atmosphère de fête qui caractérisa le début des années 1990, on aurait pu espérer une prolifération de créations littéraires riches et innovantes qui ferait entrer sur la scène littéraire européenne de nouveaux Kundera et Hrabal. Cependant, ce « rêve littéraire tchèque » (pour jouer sur le titre d'un essai marquant de Vladimír Macura) fut confronté à des défis importants, dépassant le champ littéraire, que nous souhaitons analyser lors de ce colloque. Depuis les deux vagues d'intégration à l'Union européenne des pays d'Europe centrale durant les années 2000, la littérature tchèque subit un processus continu d'indifférenciation, qui lui fait courir le risque d'une invisibilisation auprès du public d'Europe occidentale en général, et francophone en particulier.

Ce colloque a pour but d'explorer les processus à l'œuvre sur le territoire de la Tchéquie dans le domaine littéraire depuis la fin des années 1980 et les changements politiques dans la région. Il réunira des spécialistes de littérature tchèque, invités à échanger leurs découvertes de textes et d'auteurs, leurs analyses des mutations et des crises en cours, leur compréhension des innovations poétiques.

Ils tenteront notamment de comprendre dans quelle mesure les spécificités esthétiques majeures bien connues de la littérature tchèque du XXe siècle perdurent dans la littérature qui s'est écrite et publiée depuis 1989 ou si au contraire elle reflète des phénomènes globaux (émergence des voix distinctes, notamment féminines) et des thèmes émergents : la voix des minorités, exotismes, voyages, environnement, migrants, etc. Ils s'efforceront d'en analyser les raisons et s'interrogeront sur l'évolution des différents genres (prose, théâtre, poésie...) et leur réception spécifique.

L'ambition du colloque est d'appliquer sur la période post-1989 une enquête informative et une tentative d'analyse de cette période, analyser les effets de générations etc. En effet, aucun ouvrage synthétique d'histoire littéraire dédié à la période d'après 1989 en littérature tchèque n'existe à ce jour, seuls des panoramas ou des interprétations des œuvres particulières et études monographiques sont actuellement disponibles ; notre colloque souhaite entamer le débat sur une approche plus systématique envers l'histoire littéraire tchèque des trois dernières décennies.

Dans le champ critique, les participants du colloque pourront s'interroger sur les méthodes et les théories qui dominent en Bohême après 1989: la persistance voire retour du formalisme, structuralisme, marxisme (néoformalisme, néostructuralisme, néomarxisme ?), méthodes émanant des traditions locales, comme la théorie des mondes fictifs (*teorie fikčních světů*) ou sémiotique de la culture, adoption des méthodes interdisciplinaires, liées au « tournant spatial », aux perspectives identitaires, à l'histoire globale, New Historicism, les études de l'adaptation (cinématographique) etc. Ils seront aussi invités à comprendre d'un point de vue théorique et pratique les mutations de la réception, en envisageant les questions de marché du livre, des pratiques éditoriales et de traduction.

En faisant dans le titre de notre colloque allusion aux travaux de Vladimír Macura (historien de la littérature tchèque, 1945-1999), dont l'héritage critique reçoit un regain d'intérêt depuis 2010, à la fois en Bohême et chez les bohémistes à l'étranger, nous souhaitons encourager la réflexion sur l'état actuel du débat critique sur l'histoire littéraire tchèque et sur l'écriture de l'histoire littéraire en Bohême.

Les propositions de communications peuvent être formulées sous l'une de ces rubriques :

Littérature tchèque contemporaine, généalogies et filiations

Voi(e)x distinctes de la littérature tchèque contemporaine

Genres littéraires - théâtre, poésie etc.

Écriture de l'histoire littéraire en Bohême – quelles tendances ?

Méthodes nouvelles ou néo-?

Théories et pratiques de la réception

Langues: exposés tchèque, français, anglais, accompagnés d'une présentation multimédia dans une autre langue. Pas de traduction simultanée.

Publications

Un volume de traductions en français d'extraits de textes inédits en français peut être envisagé (en collaboration avec *České literární centrum*)

Un ensemble d'études sera proposé dans une revue scientifique.

Organisation pratique

Les intervenants se verront proposer un hébergement pour 2 nuits et il leur sera demandé de solliciter leur institution pour le financement de leur voyage.

Date limite pour répondre à l'appel (Titre et abstract, 200 mots)

30 avril 2022

Český sen? Česká literatura po roce 1989 z pohledu 21. století. Perspektivy, význam a recepce
Sorbonna, Paříž / ULB, Brusel

Organizátoři:

- výzkumné centrum UMR Eur'ORBEM – Kultura a společnost střední a východní Evropy a oblasti Balkánu (Sorbonna; Národní centrum pro vědu a výzkum (CNRS)) – Xavier Galmiche
- Centrum českých studií (CET, ULB), PHILIXTE (Fakulta LTC, ULB) – Petra James

Datum: 1. prosince; 5. prosince 2022

Místo konání:

- České centrum, Paříž: zahajovací kulatý stůl (1. 12. 2022)
- Sorbonna, Paříž (2. 12. 2022)
- ULB, Brusel (5. 12. 2022) konference a závěrečný slavnostní večer v Pražském domě v Bruselu

Konferenci bude na podzim 2022 předcházet série literárních setkání v Paříži a Bruselu.

Pozvánka k přednesení příspěvku

Pád komunismu v roce 1989 byl českými spisovateli přivítán jako završení dlouhodobého procesu směřujícího k uměleckému sebeurčení a osvobození se od nejrůznějších ideologických omezení. Devadesátá léta dvacátého století byla charakterizována všeobecnou euforií, a v této slavnostní atmosféře se dalo předpokládat, že v literární tvorbě dojde k rozkvětu, že se zkrátka zrodí noví Kunderové a Hrabalové, kteří obohatí evropskou literární scénu o nová inovativní česká díla. Tento „český literární sen“ (s odkazem na známý text Vladimíra Macury) však často naráží na realitu doby. Potýká se s problémy, které jsou komplexnější a které dalece přesahují čistě literární kontext. Oproti optimistickým očekáváním vede proces postupné integrace postkomunistických zemí střední Evropy do Evropské unie spíše k větší indiferentnosti vůči „malým“ literaturám a české literatuře tak hrozí postupné „znevěditelnění“ v západní Evropě, zvláště pak v její frankofonní části.

Cílem konference je analyzovat dobové tendence v české literatuře na pozadí geopolitického vývoje od konce osmdesátých let 20. století. Klade si za cíl umožnit odborníkům na českou literaturu sdílet své poznatky a společně tak analyzovat změny a zlomové okamžiky tohoto období. Účastníci mohou v rámci konference představit zajímavé autory a texty, či nabídnout svůj pohled na estetické inovace v současné literární tvorbě.

Pokusí se přitom odpovědět na otázku, zda si česká literatura uchovala estetické prvky, které jí charakterizovaly v průběhu minulého století i po roce 1989, nebo zda se do ní naopak promítly prvky globálního rázu, jako například nástup výrazných autorských hlasů, zejména ženských autorek, prosazování práv menšin, exotismus a cestování, životní prostředí či migrace. Taková analýza si klade za cíl objasnit faktory, které ovlivnily vývoj české postkomunistické literatury, analyzovat její recepci, a to i s ohledem na žánrová specifika (próza, poezie a drama).

Protože prozatím neexistuje pro českou literaturu posledních tří desetiletí žádná systematická literárněhistorická práce, která by toto období souhrnně dokumentovala, rádi bychom touto konferencí snahy o vznik takového díla podpořili. Dosud vznikly pouze přehledy interpretací jednotlivých děl, jejich panoramata a autorské monografie. Sympozium by mělo napomoci systematické analýze tohoto období a jeho specifik, na jejichž základě bude například možné popsat fenomén generací atd.

Účastníci budou mít příležitost kriticky posoudit, jaké jsou metodologické trendy v přístupu k současné české literatuře. Budou hodnotit, do jaké míry v českém prostředí přetrvávají či se znovu objevují literární teorie jako (neo-)formalismus, (neo-)strukturalismus a (neo-)marxismus, a přístupy, které mají kořeny v místní literárněteoretické tradici, jako je například teorie fikčních světů, sémiotika kultury, či přístupy vycházející ze zahraničních teoretických impulzů, jak například tzv. *spatial turn*, globální historie, dále také anglosaská literární teorie *New Historicism*, multimedialní studia či teorie adaptace atd. Na konferenci budou také odborníci z oboru zkoumat, jak byla česká literatura po roce 1989 přijímána v závislosti na vývoji knižního trhu, praxe nakladatelů a přístupu k překladu.

Dílo literárního historika Vladimíra Macury (1945-1999), ke kterému odkazujeme v názvu konference, se minimálně od roku 2010 opět dostává do popředí zájmu nejen českých, ale i zahraničních bohemistů. Je to pro nás výzvou zamyslet se nad tendencemi současné kritické debaty o české literární historii a různých možných přístupech k jejímu psaní.

Jednotlivé příspěvky mohou být předneseny v rámci těchto tematických okruhů:

- Genealogie a filiace současné české literatury
- Výrazné hlasy a proudy v současné české literatuře
- Literární žánry – próza, poezie, drama
- Trendy v psaní české literární historie
- Nové metody či neo-?
- Teorie a praxe literární recepce

Jazyky: Příspěvky mohou být v češtině, francouzštině či angličtině, doplněné multimediální prezentací v jiném jazyce. Simultánní překlad nebude k dispozici.

Publikace: Ve spolupráci s Českým literárním centrem plánujeme vydat francouzské překlady vybraných současných českých literárních textů. Výstupy z jednotlivých příspěvků budou vydány ve speciálním čísle odborného časopisu.

Poznámka k praktické organizaci: Přednášející mohou využít možnost ubytování na dvě noci. Prosíme, aby o úhradu nákladů spojených s cestou požádali své domovské instituce.

Datum pro zaslání návrhu příspěvků (Název a abstrakt, celkem 200 slov): nejpozději do 30. 4. 2022